

Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse L.A.B.

Af Jens Mørkegaard

L. A. B., Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse blev oprettet i slutningen af 30'erne. Det var en forening, der skabte arbejdspladser, som man regnede med, der ville være behov for efter krigens afslutning. Det var et fint initiativ, der her blev taget, og set med nutidens øjne nok noget man kunne tage ved lære af, ikke mindst med henblik på de miljø-/arbejdsløshedsproblemer, vi har nu.

Jens Mørkegaard har i det følgende fortalt om afdelingen i Roskilde Amt.

Det var højesteretssagfører Vald. Hvidt, København, der i slutningen af 30'erne fik ideen til oprettelse af L. A. B. I Roskilde var det folketingsmedlem Wm. Villumsen, der i 1940 oprettede L. A. B.'s Lokalforening, og i 1943 fik man amtskontor i Garvergården ved Røde Port.

Da jeg havde været meget interesseret i L. A. B.'s arbejde i København, hvor det fra en fritidsinteresse blev til en stilling som rejsesekretær, blev jeg tilbudt jobbet som konsulent i Roskilde Amt.

Hvad gik L. A. B.'s arbejde ud på?

L. A. B.'s hovedformål var at samle alle Danmarks kræfter i et enigt samarbejde og skabe et stærkt og gennemgribende privat initiativ til bekæmpelse af arbejdsløsheden.

Folketingsmand Wm. Villumsen, borgmester i Roskilde 1946-1950. Manden bag oprettelsen af L.A.B.'s lokalforening i Roskilde.

Til at begynde med var det i hovedsagen spildindsamling og stødoptagning, senere blev der taget mange andre opgaver op, f.eks. det såkaldte sognearbejde, der gik ud på at skabe et snævert samarbejde mellem kommunerne, amtet og Ministeriet. Vi vejledte landmændene med hensyn til beskæftigelseslovene og søgte at fremskynde grundforbedrings- og reparationsarbejdet i landkommunerne.

Ligeledes var der tøjreparationscentraler. Her var det ikke alene den beskæftigelsesmæssige side af sagen, der var vigtig, men i lige så høj grad den sociale og moralske side. Mange af L. A. B.'s arbejdsopgaver var baseret på, at man forventede en stor arbejdsløshed efter krigen. Derfor havde man udarbejdet et reservefond af produktivt arbejde, som kunne beskæftige et stort antal arbejdere efter krigen. L. A. B.'s spildindsamling blev reorganiseret i 1943.

Konsulent Mørkegaard var ideens fader. Han smiler tilfreds over en netop modtaget dyrlægerapport, der siger efter undersøgelse, at L.A.B.-grise, der er på ¾-spild, er lige så gode og sunde i kødet som de andre.

Det var Roskilde Husmoderforening og L. A. B., der havde stået for spildindsamlingen i nogle år.

I 1943 blev man enige om at reorganisere spildindsamlingen. Den væsentligste ændring, der skete, var den, at køkkenaffald (madrester) nu blev afhentet direkte ved køkkendøren. Husmødrene skulle ikke som tidligere bringe spildet ned i gården. Det var lederen af Spildkogeriet i Grusgraven Aage Schelde-Hansen, der var behjælpelig med at inddele byen i distrikter, så »spildemændene« havde faste ruter og besøgte husstandene 3 gange om ugen, så husmødrene derfor lærte indsamlerne at kende.

Der blev siden ansat 3 mænd mere ved spildindsamlingen, da man anskaffede trækvogne i stedet for hestevogne, der var for dyre i drift.

Indsamlerne fik derfor forhøjet arbejdslønnen fra 2 øre til 4 øre pr. kg. indsamlet spild.

Køkkenaffaldet blev solgt til oplandets landmænd, som brugte spild til opfedning af svin.

Der var så stor interesse hos byens husmødre for denne spildindsamling, at det efterhånden kneb med at få afsat køkkenspildet.

Deres Køkkenaffald

giver Arbejde til 8 Mand

Maaske tænker De undertiden, at det vist ikke kan betale sig at samle den beskedne Smule Spild, De har i Deres Husholdning, men det gamle Ordsprog

**Mange Bække smaa
gør en stor Aa!**

bliver igen aktuelt. Spildmændene kommer nemlig overalt i Byen. 3 Gange om Ugen kommer de igennem den Gade, hvor De bor. Hvis De ikke allerede samler Spild, kommer Spildmanden sikkert hos Deres Nabo eller Genbo, saa De altid nemt kan komme i Forbindelse med ham.

L. A. B.s Spildindsamling beskæftiger for Tiden 8 Mand. For hvert 2 Tons Spild der yderligere indsamles, kan der beskæftiges en Mand til.

Husk, at alle Spildfolkene er Familieforsørgere, og da de er akkordlønnede, afhænger deres Indtægt af det Spild, Husmødrene indsamler.

Det var Roskilde Husmoderforening, der begyndte Spildindsamlingen i Roskilde. Indsamlingen ledes nu af Husmoderforeningen og L. A. B.

Derfor oprettede L. A. B. sin egen svinefarm

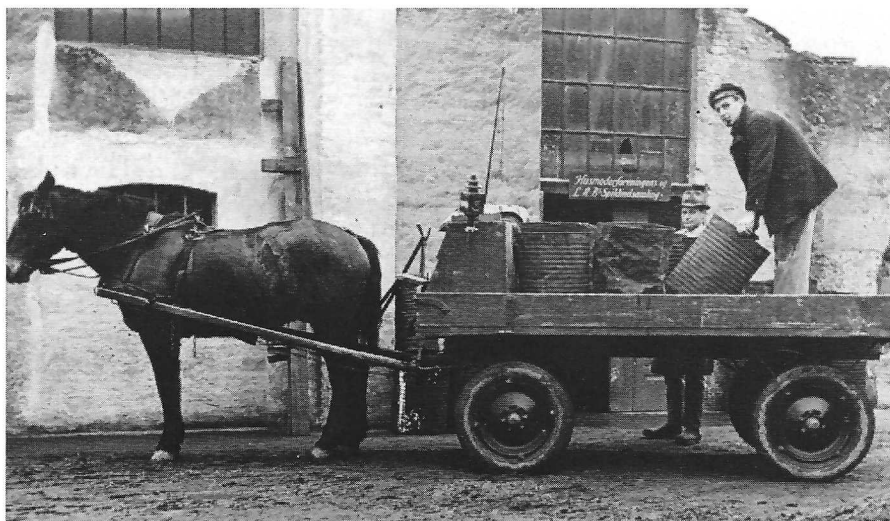
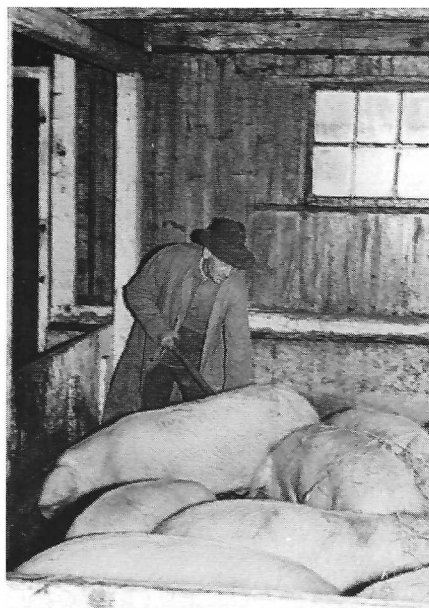
Uddrag af Roskilde Tidende den 19. november 1943. »Hvor den svedne vandgrød bliver til flæsk. Et besøg på Sjællands eneste L. A. B.-svinefarm på Køgevej i Roskilde.

L. A. B.'s initiativ fornægtede sig ikke, idet man hurtigt fandt på det eneste rigtige. L. A. B. oprettede som noget ganske nyt på Sjælland sin egen svinefarm, hvor over 100 svin i øjeblikket gør sig til gode med de rester af sovs og kartofler, sveden vandgrød m.m., som husmødre med samfundssind har sørget for kom L. A. B.'s energiske indsamlere i hænde. Efter denne svinefarms oprettelse har det vist sig, at der i stedet for overproduktion af spild er mangel på denne svineføde til stede – hvilken kendsgerning formodentlig nu vil have til følge, at husmødrene bliver endnu flittigere til at passe på spildet, der ikke er spild, og at endnu flere

mennesker, der hidtil ikke helt har fået øjnene op for L. A. B.'s samfundsnyttige indsats, vil melde sig som spildproducenter hos indsamlerne.

Forbilledlig Svinestald.

Billedet er taget ude på L. A. B.'s svinefarm på Køgevej. Farmen er delt i to afdelinger, hvoraf den ene findes tilknyttet spildkogeriet på Skærvefabrikkens grund i Roskilde, medens den anden er placeret på Køgevej hos gdr. H. P. Andersen, »Lykkens Prøve«. Svinene har her fået en stald, som ikke kan kaldes en svinestald med anden betydning end den rent bogstavelige. Træder man ind, fornemmer man selvfølgelig den særlige, krydrede atmosfære, der er forbundet med de velsmagende dyr, men der muges og pusles om de op mod hundrede dyr, så det er en fornøjelse at se. Staldens gulv er fremstillet af slaggebeton, hvorover der er lagt et lag

L.A.B.'s svinefarm på Køgevej og spildkogeriet på Skærvefabrikkens grund.

porøse sten og det obligatoriske halmlag. Desuden har gårdejereren med snilde anvendt fodernedstyrtningskakten fra loftet til aftrækskanaler, idet der i forlængelse af skakterne er bygget skorstene, der stadig sørger for en passende ventilation.

Svinene er glade for spildet

Der er i øjeblikket 70 grise under opfodring i denne afdeling af farmen. L. A. B. begyndte – som nævnt i forsommeren, da det kneb med at afsætte spildet – med et prøvehold med 22 grise. Forsøget faldt heldigt ud, og siden er farmen vokset støt og roligt med assistance af gårdejerens nabo, konsulent K. M. Andersen, Svineforsøgsstationen, der hjælper med fodringsplanen og tilser grisene af og til. Et nyligt afsluttet forsøg med spildfoder på Stationen er tilmed faldet godt ud.

Svin er almindeligvis ikke udstyret med æstetisk sans, og det sammenkogte køkkenaffalds mindre indbydende udseende påvirker derfor ikke deres appetit, der er upåklagelig. Grisene er glade for spildet. Grisene fodres ved to 2-timers ædeperioder om dagen, og de trives godt, ikke mindst efter, at der nu daglig køres varm spild ud direkte fra Kogeriet. Med spildfodringens vandholdighed må man være indforstået med et noget øget arbejde med båsenes renholdelse, men derudover har spildfoderet vist opfodringsresultater, der må tages i betragtning, når normale tider igen oprinder.

Spild og flæsk.

Lidt populær videnskab.

De videnskabelige undersøgelser, der er anstillet med spildfodringens værdi, er interessante at fordybe sig i. Hvis man vil lytte til lidt populær svine-videnskab, kan konsulent Mørkegaard, L. A. B., oplyse, at der i Roskilde by ugentlig ved 7 indsamlere fremskaffes 10.000 kg affald, der fordeles mellem de aftagere på landet, som L. A. B. nu en gang har fået som kunder, mens resten bruges på L. A. B.'s egen svinefarm. Da der skal 4 foderenheder (4 kg korn) til 1 kg flæsk eller altså til opfedning af en gris på 100 kg 400 foderenheder, erstatter man de 300 af disse enheder med spild og tilskud af mælk eller fiskemel. For at nå disse 300 foderenheder skal der bruges 1500 kg spild, hvilket vil sige, at spildets næringsværdi, når man tager tilskuddet af mælk i betragtning, er en femtedel af det samme kvantum korns værdi. Med den opfodringstid, der nu er nødvendig for at fede svinene til den obligatoriske størrelse, vil det sige, at hvert svin får 7-8 kg spild om dagen. Med farmens 112 svin bliver det ca. 5000

kg spild ugentlig. Halvdelen af L. A. B.-indsamlingen går således til foreningens egen farm«.

Spildindsamlingen gav arbejde til 10 mand i 1945 og udbetalte kr. 56.650,00 i arbejds løn. Det var den personlige kontakt med husmoderen, der gav det gode resultat.

Husmødrene i Roskilde var efterhånden gået ind for at samle køkkenaffaldet i køkkenet i modsætning til tidligere, da man samlede i fælles bøtter i gårdene. Dette bevirkede, at der i 1945 blev indsamlet 811,000 kg køkkenaffald eller omtrent dobbelt så meget som året forud.

Her ses Ellen og Jens Mørkegaard på det sted, hvor spildkogeriet lå.

L. A. B.'s cykelvagt ved Jernbanen

L. A. B. i Roskilde åbnede den 6. juli 1944 den længe ventede cykelstald ved Roskilde Jernbanestation. Forud for denne løsning af det for mange hundrede daglige rejsende vigtige problem, var gået lange og drøje forhandlinger, og åbningen blev hilst med glæde og tilfredshed.

Cykelstalden var åben daglig fra kl. 5,30 til 0,45, i hvilket tidsrum der uafbrudt var vagt. Prisen for en cykelparkering var 10 øre for een dag. Abonnementsprisen for en måned var 3 kr., men heri var inkluderet en pudsning og almindelig service som fastskruning af løse dele, nye ventiler, påmaling af hvide bagskærme m.v., således at den reelle pris for en måneds daglig opbevaring næppe kunne sættes højere end til 2 kr., hvad alle de langvejs fra kommende kortrejsende sikkert kunne finde overordentlig rimeligt. En ophængt forsikringspolice garanterede alle, der gjorde brug af

cykelstalden, at opbevarede cykler var forsikret mod tyveri, naturligvis på de sædvanlige betingelser med krav om politianmeldelse etc., hvis dette tilfælde skulle komme til at foreligge. Hver cykel var forsikret for indtil 150 kr. Vagten ved cyklerne varetoges af 3 vagter, der skiftedes ud på tur med vagtpersonalet ved Amtssygehusets cykelstald i besøgstiderne.

I sin helhed var cykelvagten et nyt L. A. B.-initiativ, til gavn for byens borgere og ikke mindst for Roskilde politi, der hidtil havde modtaget anmeldelser om foretagne cykeltyverier ved Jernbanestationen i et sådant procenttal af samtlige politikredsens cykeltyverier, at gerningsstedet kaldtes »det sædvanlige sted«.

L. A. B.-cykelstald ved Amts og Bys sygehuset

L. A. B. i Roskilde oprettede den 4. maj 1944 en cykelstald på Roskilde Amts og Bys Sygehus i besøgstiderne således, at besøgende et kvarter før og et kvarter efter besøgstiden formedelst 10 øre fik deres cykel anbragt under bevogtning og tilmed forsikret for 150 kr.

Cykelparkeringen blev en stor succes

I den første uge var der 900 cykler parkeret, og ofte var der fuldt optaget – hvilket vil sige 175 cykler om dagen. I 1945 blev der parkeret 102.280 cykler i Jernbanegade.

Cykelparkeringen i Jernbanegade fungerede lige til 1965 og var således den sidste af de beskæftigelsesopgaver, som L. A. B. havde sat i gang.

Nogle af L. A. B.'s forskellige opgaver

Kastanieindsamling

I oktober 1943 startede L. A. B. kastanieindsamling. Kastanierne blev anvendt i marcipanfabrikationen som erstatning for mandler, der var en mangelvarer under krigen. Betalingen var 18 øre pr. kg uden den piggede skal. Der var stor interesse for indsamlingen især blandt skolebørn som herved tjente ekstra lommepenge. I flere uger indkom der ca. 2 tons daglig.

Foruden til marcipan blev kastanierne også brugt til kreaturfoder og til forskellige formål inden for industrien.

Stødoptagning

L. A. B., Roskilde, tog i vinteren 1943 stød op. I samarbejde med Svenstrup Gods sendte L. A. B. i de sidste måneder 6-10 mand fra Roskilde til Borup for at tage stød op. Da hver mand kunne slå ca. 1 rummeter stødbrende op om dagen, blev der taget adskillige rummeter brænde op i løbet af vinteren.

Kvas

5 mand var i efterårsmånederne beskæftiget med at bundte kvas i skovene ved Borup.

Kvasbundter til optænding (ildtændere) solgtes for 13 øre pr. stk. ved henvendelse til L. A. B.'s kontor.

Den vandrende vicevært

Til tæppebankning, indbæring af tørv, brændehugning og alt forefaldende arbejde skaffede L. A. B. beboerne i Roskilde arbejdskraft.

I efterårsmånederne var 3 mand beskæftiget ved den slags arbejde.

August 1943 flyttede L. A. B. til Skomagergade 22, kontor og privatlejlighed for konsulenten.

L. A. B. kortlagde arbejdsmulighederne

De betydelige arbejdsreserver i landkommunerne blev fundet frem. L. A. B.-udstilling i Roskilde, 1944.

L. A. B. havde en fiks udstilling. Det var »No Name«, der stillede vindue til rådighed i ejendommen Skomagergade 22, hvor L. A. B. havde kontor på 1. sal.

En af de opgaver, L. A. B. havde påtaget sig, var at være med til at skabe en arbejdsreserve, som kunne sættes ind, når der skulle omstilles fra krigs- til fredsproduktion, og udstillingen viste, hvordan der på landet lå mange arbejder gemt, der kunne tages op til den tid, og at det var arbejder, der både skabte megen beskæftigelse og samtidig var produktive.

I et plastisk materiale havde man fremstillet en landejendom og markeret de forskellige arbejder, der kunne udføres, f.eks. dræning, vejarbejde o.s.v. og samtidig fortaltes der, hvor mange arbejdstimer, der medgik til de enkelte arbejder. Udstillingen havde særlig interesse for landmændene, og der var sikkert mange, der kiggede på den, når de kom til byen.

Sognearbejdet

var L. A. B.'s vigtigste opgave. L. A. B. havde i 1944 beskæftiget ca. 80 midlertidige medarbejdere, der besøgte alle landejendomme over 8000 kr. grundskyld i hele landet.

Opgaven var at registrere arbejdsmulighederne på landejendommene. Der var en hel række arbejder på landet, som krævede megen arbejdskraft, og hvortil der ikke behøvedes udenlandske materialer. Disse arbejder var særligt egnede til at sættes i gang i en vanskelig periode ved krigens ophør. I Roskilde og Københavns amter blev dette arbejde afsluttet i oktober måned 1944. 4 rejsesekretærer med Knud Troelsen som leder besøgte 3055 landmænd i 40 kommuner. 1616 landmænd var positivt indstillet og besvarede et spørgeskema ved sekretærens besøg, og på denne måde blev konstateret for over

en kvart million kroner arbejde
i hver af de 40 kommuner. Samtidig havde vi fået tilsagn fra en del landmænd om, at de kunne beskæftige en ekstra mand på gården i den vanskelige periode ved krigens ophør,

ialt mange hundrede mand i amtet

Man kan så spørge, hvad blev der af alle de arbejdsmuligheder, der var registreret. Hertil kan svares, at L. A. B. har været landmændene behjælpelig med at tilrettelægge det forberedende arbejde, udarbejde dræningsplaner, tegninger o.s.v.. Der var således på daværende tidspunkt udarbejdet planer over dræningsarbejde til beredskab over et areal ligeså stort som et normalt års dræningsarbejde.

L.A.B.'s spildkogeri i grusgraven på Skærvfabrikkens grund ved Sdr. Ringvej og Stenvænget. Grusgraven blev senere fyldt op. Motorbanen »Roskilde Ring« blev anlagt her i 1955. På samme område blev i 1989 indviet Hotel Scandic.

Men da krigen holdt op

meldte der sig nye problemer, som man slet ikke havde regnet med, og det betød, at det var meget meget vanskeligt at få gennemført de registrerede arbejdsopgaver i landkommunerne.

Men en god ting var, at vi ikke fik den store arbejdsløshed, som vi havde frygtet.

Producentforeningen

1200 af husstandene i Roskilde var medlem af producentforeningen. Det var muligt at tildele alle medlemmerne flæsk hver 3. uge. Salget foregik fra det offentlige slagtehus på hjørnet af Vindingevej og Københavnsvej.

Der blev i 1945 solgt for 235.000 kr. flæsk. Foruden korn, mælk m.m. medgik der ca. 900 kg kogt køkkenaffald til at opfede en gris. D.v.s. at der efter den daværende indsamling kunne opfedes ca. 900 om året, men hvis alt spildet i Roskilde blev indsamlet og anvendt til svinefoder, kunne der opfedes ca. 1200 svin om året.

L. A. B. Roskilde, havde i 1945 beskæftiget 20-30 ufaglærte arbejdere og udbetalt 120.000 kr. i arbejds løn.

Foruden køkkenaffald havde L. A. B. indsamlet metaller, flasker, brugt emballage m.m., der igen fik anvendelse i industrien. I 1945 blev der f.eks. indsamlet:

10.164 kg. kødben, ca. 6.000 stk. dåser, ca. 4.000 stk. urtepotter, ca. 7.000 stk. flasker.

Interessant er det nu 45 år efter krigens afslutning at opleve, hvordan man igen tager nogle af L. A. B.'s opgaver op.

Indsamling af køkkenaffald fra storkøkkener i hoteller, i kantiner og lignende. Dette affald bliver også brugt til svinefoder.

Ligeledes er der nu stor interesse for papirindsamling. Dette beviser, at spild stadig er samfundsnyttigt.

I august flyttede L. A. B. til Skomagergade 22, hvor der blev indrettet kontor og privatlejlighed for konsulenten.

